

CUPRINS

I. MOTTO	23
II. EDITORIAL	
Proprietatea publică în arhitectura contemporană a dreptului (<i>Jud. dr. Mădălina Jebelean</i>).....	25
III. LAUDATIO	
Laudatio (<i>Prof. univ. dr. Smaranda Angheni</i>)	28
Laudatio Brândușa Ștefănescu (<i>Conf. univ. dr. Titus Corlățean</i>)	31
IV. ARGUMENTUM	
Un parcurs științific cu reperate originalității în cercetarea dreptului: profesor Brândușa Ștefănescu (<i>Dr. Danil Matei</i>)	34
V. JURISPRUDENȚĂ COMENTATĂ ȘI ADNOTATĂ	
<i>Jurisprudența secțiilor civile</i>	
1. Calitatea procesuală activă conferită de dispozițiile art. 870 alin. (2) C. civ. titularului dreptului de administrare în materia protecției dreptului de proprietate publică și a dezmembrămintelor sale (<i>comentariu de jud.</i> <i>Ana-Maria Nica</i>)	39
2. Dreptul de proprietate publică. Apărarea în justiție a dreptului de proprietate publică și de administrare (<i>comentariu de jud. Anca Lucia Stanciu</i>).....	46
3. Apărarea dreptului de proprietate publică asupra plajei litoralului românesc..... (<i>comentariu de jud. Teodora Boicescu</i>)	51
4. Acțiune în constatare a dreptului de proprietate publică asupra unui lac. Inadmisibilitate (<i>comentariu de jud. Constantina-Monica Turcu</i>).....	58
5. Regimul juridic al proprietății publice. Distincții. Imposibilitatea existenței proprietății publice în coproprietate pe cote părți cu proprietatea privată (<i>comentariu de jud. Beatrice-Mihaela Ivancu</i>).....	65
6. Bunurile proprietate publică sunt inalienabile. Limitele exercitării dreptului de proprietate publică. Dreptul de proprietate publică nu poate fi dezmembrat (<i>comentariu de jud. Roxana Tufiș</i>)	75
7. Constituire suprafață prin vânzarea construcției cu destinație de locuință aflată pe un teren aparținând domeniului public al statului. Nelegalitate (<i>comentariu de</i> <i>jud. Constantina-Monica Turcu</i>)	82
8. „Exproprierea <i>de facto</i> ” – ultimul remediu pentru despăgubirea proprietarului pentru atingerea gravă adusă dreptului său de proprietate (<i>comentariu de jud.</i> <i>Lucica Dobrin</i>)	86
9. Exproprierea în fapt. Incidența acestui concept jurisprudențial în cazurile în care exproprierea nu îndeplinește cerințele prevăzute de Legea nr. 255/2010. Constatarea exproprierii în fapt prin hotărârea instanței și acordarea de despăgubiri reprezentând echivalentul bunului imposibil de restituit (<i>comentariu de jud. Raluca Mihaela Buculea</i>).....	97
10. Expropriere în fapt. Modalitatea de stabilire a despăgubirii (<i>comentariu de jud.</i> <i>Mihaela Kolaritz-Petrescu</i>).....	113

11. Dreptul de proprietate publică. Expropriere. Reconstituirea dreptului de proprietate. Condiția de a fi cetățean român (<i>comentariu de jud. Gianina-Viorica David</i>)	121
12. Exproprierea pentru cauză de utilitate publică – mod de dobândire a proprietății publice. Nulitatea absolută parțială a unor contracte de vânzare-cumpărare autentice. Efectele puterii lucrului judecat. Invocarea excepției de nelegalitate direct în recurs (<i>comentariu de jud. dr. Carmen Adriana Domocoș</i>).....	131
13. Efecte ale dispoziției de respingere a notificării formulate în baza Legii nr. 10/2001. Neînscrierea decretului de expropriere anterior anului 1989 în cartea funciară. Acte juridice de înstrăinare subsecvente. Repunere în termenul de contestare a dispoziției de respingere a notificării (<i>comentariu de jud. Andra Andrei</i>)	148
14. Expropriere. Modalitatea și momentul stabilirii despăgubirilor de către instanța de judecată (<i>comentariu de jud. Georgiana-Andreea Nedelcu</i>).....	163
15. Acțiune în revendicarea unor bunuri mobile culturale. Calitatea procesuală pasivă. Reprezentarea statului român de către Ministerul Culturii. Incidența dispozițiilor speciale ale Legii nr. 182/2000 (<i>comentariu de av. dr. Arcadia Hinescu</i>)	166
16. Retrocedarea unei suprafețe semnificative din Parcul IOR (actualmente Parcul Alexandru Ioan Cuza) între situația de fapt concretă și dezlegarea instanței de judecată în baza unui probatoriu insuficient. Excepția lipsei de interes. Limitele rejudecării. Rolul activ al judecătorului (<i>comentariu de av. Daniela-Louise Mohanu</i>)	176
17. Titluri de proprietate care provin de la statul român. Teren pe care se află infrastructura căilor ferate. Drept de proprietate publică (<i>comentariu de jud. Frențiu Gabriela-Cristina</i>).....	191
18. Acțiune în revendicare. Bunuri dobândite în proprietate în baza Legii nr. 15/1990 privind reorganizarea unităților economice de stat ca regii autonome și societăți comerciale (<i>comentariu de jud. Andra Andrei</i>).....	202
19. Cerere de reconstituire a dreptului de proprietate asupra unui teren cu destinația de cimitir. Apartenența la domeniul public al unității administrativ-teritoriale. Netemeinicie (<i>comentariu de jud. Constantina-Monica Turcu</i>).....	213
20. Proba dreptului de proprietate publică. Hotărâre de Guvern. Hotărâre de consiliu local subsecventă. Proces-verbal de inventariere. Certificat de atestare a proprietății. Dobânditor de bună-credință. Antecontract de vânzare-cumpărare (<i>comentariu de jud. Daniel-Ioan Herman</i>)	218

Jurisprudența secțiilor de contencios administrativ și fiscal

21. Titularul dreptului de administrare asupra drumurilor județene. Obligația acestuia de reparare a prejudiciilor suferite de particulari pentru starea necorespunzătoare a drumurilor (<i>comentariu de conf. univ. dr. Andreea Tabacu</i>)	230
22. Apărarea dreptului de administrare a bunurilor proprietate publică (<i>comentariu de jud. Iulia Cristina Lupu</i>)	239
23. Procedura de trecere a imobilului din domeniul public al statului în domeniul public al unității administrativ-teritoriale; inventarierea bunurilor din domeniul public al unităților administrativ-teritoriale; absența competenței Consiliului Local al unei unități administrativ-teritoriale de a atesta	

apartenența imobilului la domeniul public al unității administrativ-teritoriale (<i>comentariu de jud. dr. Diana Pătrașcu-Duma</i>).....	242
24. Hotărâre de trecere a unui bun din domeniul public în domeniul privat al unității administrativ-teritoriale, în lipsa unei justificări temeinice a încetării uzului sau interesului public. Nulitate absolută (<i>comentariu de jud. Constantina-Monica Turcu</i>)	250
25. Limitele competenței instanței de contencios administrativ de a analiza legalitatea hotărârii Consiliului Local al unei unități administrativ-teritoriale de trecere a unui bun din domeniul privat al unității administrativ-teritoriale în domeniul public al acesteia (<i>comentariu de jud. dr. Diana Pătrașcu-Duma</i>).....	254
26. Trecerea unui bun în domeniul public al unei unități administrativ-teritoriale. Condiții. Inadmisibilitatea cererii de anulare a hotărârii de consiliu local de însușire a inventarului bunurilor din domeniul public ca act premergător adoptării hotărârii de Guvern având ca obiect atestarea apartenenței bunurilor la domeniul public. Apartenența cimitirelor unei parohii (<i>comentariu de av. Rodica-Aurelia Tulfan</i>)	260
27. Imobil atribuit în proprietate privată potrivit Legii nr. 18/1991, inclus ulterior prin hotărâre de Guvern în proprietatea publică. Nelegalitate. Anulare hotărâre de Guvern privind atestarea domeniului public (<i>comentariu de dr. Șerban Mircioiu</i>).....	270
28. Domeniul public al statului. Anulare parțială a unei hotărâri de Guvern. Acțiune formulată de către Administrația Națională Apele Române (<i>comentariu de jud. Liliana Aida Stan</i>)	275
29. Hotărâre de dare în administrare a imobilelor în care funcționează unitățile de învățământ preuniversitar de stat, în lipsa operațiunii prealabile de inventariere anuală. Nelegalitate (<i>comentariu de jud. Constantina-Monica Turcu</i>).....	280
30. Fond forestier, proprietate publică a statului. Drept de administrare. Comparare de titluri vs. motiv de nelegalitate al actului administrativ. Relevanța amenajamentelor silvice (<i>comentariu de jud. Iuliana Talos</i>).....	284
31. Documentația de urbanism. Cerere în anularea hotărârii Consiliului Local de respingere a Planului Urbanistic de Detaliu și în obligarea la aprobarea documentației și emiterea Planului Urbanistic de Detaliu. Lipsa capacității procesuale de folosință a Primarului. Condiționarea obținerii unei documentații de urbanism prin care să se recunoască dreptul de a construi (<i>comentariu de av. Rodica-Aurelia Tulfan</i>)	295
32. Competența de soluționare a cererilor având ca obiect obligarea autorității publice la emiterea unei hotărâri privind aprobarea vânzării unui teren proprietate privată a unității administrativ-teritoriale, respectiv obligarea la încheierea contractului de vânzare-cumpărare. Natura juridică a cauzei în raport de calificarea contractului. Deosebirea dintre contractul administrativ și contractul civil (<i>notă de jud. Maria Cornelia Dascălu</i>).....	310
33. Natura juridică a unei creanțe privind redevența dintr-un contract de concesiune (<i>comentariu de conf. univ. dr. Andreea Tabacu</i>)	315
34. Domeniul public al statului. Implicații asupra obligațiilor fiscale (<i>comentariu de jud. Ovidiu Călin Roman</i>)	322

Jurisprudența secțiilor penale

35. „Civilul ține în loc penalul?” (<i>comentariu de jud. Nadejda Oprescu</i>)	327
--	-----

36. Trecerea unui bun din proprietatea publică a statului în proprietatea publică a unei unități administrativ-teritoriale. Natura actului normativ prin care se realizează trecerea. Posibilitatea reținerii infracțiunii de abuz în serviciu (<i>comentariu de jud., lect. univ. dr. Andrei-Viorel Iugan</i>).....	334
VI. MECANISME DE UNIFICARE A PRACTICII JUDICIARE	
Repere jurisprudențiale în materia dreptului de proprietate publică (<i>Jud. dr. Mădălina Jebelean</i>).....	341
VII. JURISPRUDENȚA CURȚII CONSTITUȚIONALE A ROMÂNIEI	
Repere din jurisprudența constituțională în stabilirea regimului juridic al proprietății publice (<i>dr. Ioana Cristina Vida</i>)	361
VIII. JURISPRUDENȚA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI	
1. Situații atipice în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului tratează trecerile din proprietatea privată în domeniul public (<i>formator Roxana Rizoiu</i>)	384
2. Extinderea scopului Convenției Europene a Drepturilor Omului: interpretarea evolutivă și rolul CEDO în protejarea democrației (<i>student masterand Iurie Patrichev</i>).....	393
IX. JURISPRUDENȚA CURȚII DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE	
Hotărârea <i>Infrastructuras</i> și drepturile individuale ale entităților contractante. Un nou tip de efect direct? (<i>Jud., dr. Amelia-Raluca Onișor</i>)	405
X. JURISPRUDENȚA CONSILIULUI NAȚIONAL PENTRU COMBATEREA DISCRIMINĂRII	
Considerații asupra dreptului la acces în spațiile publice din perspectiva legislației privind combaterea și sancționarea tuturor formelor de discriminare (<i>Prof. univ. dr. Cristian Jura</i>)	413
XI. DEZBATERI	
1. Configurarea ideologică a noțiunii de „domeniu public” în jurisprudența instanțelor franceze de contencios administrativ (<i>Conf. univ. dr. Cristian Clipa</i>).....	433
2. <i>Sharengo</i> sau din nou despre calificarea juridică a unui contract de concesiune de servicii de închiriere a autovehiculelor electrice în contextul noilor politici publice de mobilitate urbană durabilă unionale și naționale (<i>Drd. Laura-Alexandra Farca</i>).....	439
3. Înscrierea unui imobil în inventarul bunurilor din domeniul public: nimic sau totul? (<i>Lect. univ. dr., av. Andrei Soare</i>)	463
4. Titularul dreptului de proprietate asupra bunurilor rămase în afara procedurii de lichidare, aflate în patrimoniul societăților pe acțiuni și a celor cu răspundere limitată, radiate din Registrul comerțului (<i>Jud. Oana-Sanda Avramescu</i>)	474
5. Dreptul de preempțiune al statului în cazul vânzării imobilelor care nu sunt clasate individual ca monumente istorice, dar se află în ansambluri urbane înscrise ca monumente istorice (<i>Av. dr., formator Arcadia Hinescu</i>)	482
6. Problema calității procesuale pasive în litigiile privind constatarea dreptului de proprietate în temeiul uzucapiunii – bunurile imobile (<i>Jud. drd. Diana Andreea Toma</i>).....	493

7. Concesiunea: analiză juridică și particularități privind proprietatea privată a unităților administrativ-teritoriale și concesiunile pentru construcții
(*Jud. Ina-Cristina Ilie, Av. Mihai Toader*) 501
8. Bunurile Bisericii Catolice în Codul de drept canonic (*Buboi Gabriel Vasile*) 519

XII. VARIA

1. O limită a proprietății private – inalienabilitatea stabilită prin voințele particularilor (*i.e.*, clauza de inalienabilitate)
Notă la decizia nr. 708/2022 a Înaltei Curți de Casație și Justiție (*Lect. univ. dr. Adrian Tamba*) 529
2. Este admisibil recursul împotriva unei încheieri din apel de respingere ca inadmisibilă, respectiv, ca tardivă a cererii de intervenție principală în cazul în care hotărârea din apel este nerecurabilă? (*Asist. univ. dr., av. Liviu-Alexandru Viorel*) 540
3. Agravarea tratamentului sancționator ca urmare a admiterii apelului declarat de partea civilă în latura penală a cauzei (*Asist. univ. dr. Lucian Criste*) 546

XIII. TEMATICA NUMERELOR VIITOARE..... 554

II. EDITORIAL

Proprietatea publică în arhitectura contemporană a dreptului

Public ownership in contemporary architecture of the law

Jud. dr. **Mădălina JEBELEAN**

C. Ap. Timișoara, s. I civ.

Un gând pripit ar putea înșela cititorul acestui număr spre o așteptare eronată că, în paginile revistei, spețele comentate și articolele de specialitate să fie cantonate în ramura dreptului administrativ, respectiv a specializării contenciosului administrativ. Dimpotrivă, vom dovedi că proprietatea publică este un actor frecvent în scenarii juridice diverse.

Dacă este unanim acceptată afirmația că între noțiunile de patrimoniu public și proprietate publică nu poate fi pus semnul egalității din perspectiva sferei de cuprindere a celor două elemente, totuși disputele doctrinare, profund ancorate în evoluția istorică, profilul filosofic și specificul legal al noțiunilor de domeniu public și proprietate publică, continuă să nască dezbateri germinative¹.

Remarcăm locul privilegiat, de aproape răsfățată a legiuitorului, pe care îl ocupă proprietatea publică în ansamblul reglementărilor în vigoare, pornind de la însăși Constituția României, în al său art. 136, continuând cu prevederile Codului Civil din titlul VI al cărții a III-a și aprofundând prin normele înscrise în Codul administrativ. Acestea li se adaugă, bineînțeles, numeroase alte acte normative și infra-legislative care se referă în corpul lor la proprietatea publică.

Deși ideea de proprietate a statului a fost multă vreme aproape demonizată din cauza experiențelor dure din perioada regimului comunist, observăm că în prezent percepția colectivă devine mai nuanțată, pe fondul extinderii proprietății statului și a unităților administrativ-teritoriale în forma sa privată. Este aici meritul unei legislații adecvate, dar și al unei justiții eficiente. Am ales cu prudență termenul de adecvat pentru a-i putea alătura conjuncția *dar*, urmată de adjectivul perfectibilă.

Fără părtinire față de specializarea autorului, încep prin a aminti legislația reparatorie edictată pentru restituirea imobilelor preluate abuziv, în natură sau prin echivalent, care provoacă și în prezent litigii, fiind departe de a constitui un demers finalizat al Statului Român. Cititorii revistei, ca public avizat, cunosc multitudinea de reglementări survenite de-a lungul anilor, corectate de instanța supremă prin mecanismele de unificare a practicii judiciare, aliniate legii fundamentale prin decizii ale forului constituțional și armonizate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului prin numeroase decizii. Amintim aici nu doar celebra cauză-pilot *Maria Atanasiu și alții c. României*, dar și nu mai puțin renumita cauză *Văleanu c. României*, în considerentele căreia, la par. 237 și 239, s-a statuat că „În această privință, Curtea ia act de decizia legiuitorului național de a garanta că nivelul despăgubirilor rămâne legat în mod rezonabil – chiar dacă la un nivel minim – de valoarea de piață a proprietății la

¹ În esență, principalele linii de opinie se referă la echivalența celor două noțiuni, respectiv la raportul de la parte la întreg între cele două.

momentul emiterii deciziei de despăgubire. În conformitate cu actuala versiune a dispoziției relevante, despăgubirile se calculează în funcție de evaluările stabilite de camera notarilor relevantă în anul anterior deciziei de despăgubire, dar totuși având în vedere amplasamentul și caracteristicile tehnice ale proprietății relevante la momentul exproprierii (...) 239. În plus, Curtea ia act de constatările ICCJ potrivit cărora legea a urmărit să acorde reclamanților echivalentul monetar al ceea ce ar fi primit dacă restituirea în natură ar fi fost posibilă, (...), considerând implicit că orice altă metodă de evaluare decât cea care ține cont de specificațiile tehnice ale proprietății, așa cum era la momentul privării, ar fi nedreaptă și inechitabilă. Cu toate acestea, Curtea nu poate pierde din vedere faptul că, dacă restituirea în natură ar fi fost posibilă, reclamanții ar fi intrat în posesia unui bun care ar fi cuprins cel puțin unele evoluții care au avut loc în timp, indiferent dacă de natură generală (politică de planificare urbană) sau de o natură mai specială (de exemplu, reamenajări, renovări); rezultă că în cazul în care compensația acordată trebuie să rămână echivalentă cu valoarea bunului în natură, aceasta nu poate ignora astfel de dezvoltări”.

În această ordine de idei, mă voi opri asupra recente Legi nr. 223/2024 pentru modificarea Legii nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, precum și pentru modificarea art. 24 din Legea nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, prin intermediul căreia au fost aduse două modificări relevante, și anume, art. 33 alin. (4) din lege, în sensul că „Cererile (formulate potrivit Legii nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989 – n.n.) se analizează în ordinea înregistrării lor la entitățile prevăzute la alin. (1). Prin excepție, se analizează **cu prioritate** cererile formulate de persoana certificată de entități desemnate de statul român ori de alte state membre ale Uniunii Europene sau de statul de reședință, ca supraviețuitoare a Holocaustului, aflată în viață la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, a prezentei legi, **precum și cererile care au ca obiect imobilele pentru care s-au formulat notificări de restituire și pentru care sunt incidente prevederile art. 19 alin. (9) ale Legii nr. 255/2010 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică, necesară realizării unor obiective de interes național, județean și local, cu modificările și completările ulterioare, la solicitarea autorității care derulează proiecte cu finanțare externă**”, respectiv art. 35 alin. (1), în sensul că „Deciziile emise cu respectarea prevederilor art. 33 și 34 pot fi atacate de persoana care se consideră îndreptățită la secția civilă a tribunalului în a cărui circumscripție se află imobilul, în termen de 30 de zile de la data comunicării. În procedura judecătorească, **cuantumul despăgubirilor se va stabili prin raportare la grila notarială valabilă în anul anterior pronunțării hotărârii judecătorești**”. Nu voi anticipa dificultățile practice care pot apărea în legătură cu stabilirea momentului reper al pronunțării hotărârii judecătorești în funcție de fazele procesului judiciar, însă subliniez necesitatea respectării termenului rezonabil aplicabil procedurii, fără sacrificarea imperativului despăgubirii în marja configurată de instanța europeană.

Tot conexe temei numărului este și mecanismul exproprierii pentru cauză de utilitate publică, proces în cadrul căruia disputele legate de valoarea despăgubirii au fost atribuite de legiuitor spre competența soluționare a secțiilor civile ale tribunalelor, prin hotărâri supuse doar apelului, la curțile de apel. Și acest domeniu a reclamat, în chestiunea antementionată, intervenția instanței supreme, care, prin Dec. nr. 78/2021 pronunțată pentru dezlegarea

unor chestiuni de drept, a stabilit că „În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 22 alin. (6) din Legea nr. 255/2010 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică, necesară realizării unor obiective de interes național, județean și local, cu modificările și completările ulterioare, și ale art. 26 alin. (2) din Legea nr. 33/1994 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică, republicată, cu completările ulterioare, în etapa judiciară a procedurii de expropriere, la determinarea cuantumului despăgubirilor, dispozițiile art. 22 alin. (6) din Legea nr. 255/2010 se interpretează extensiv, în sensul că se ține seama atât de «expertizele întocmite și actualizate de camerele notarilor publici, la momentul transferului dreptului de proprietate», cât și de criteriile legale prevăzute de dispozițiile art. 26 alin. (2) din Legea nr. 33/1994”. *A fortiori*, în cauzele în care originea diferendului judiciar este reprezentată de o expropriere de fapt, competența revine secțiilor civile, iar nu celor de contencios administrativ.

Ar fi greșit să socotim că specializarea contencios administrativ și fiscal este văduvită de cauze având ca obiect tocmai proprietatea publică; din contră, aceste secții sunt cele mai grevate, fiind malul în care se sparge valul imens de dosare unde se ridică atât probleme de drept administrativ și al urbanismului legate de trecerea unor bunuri din/în domeniul public, cât și unele care vizează administrarea și apărarea acestuia, ba chiar aspecte de drept fiscal derivate din apartenența bunului și încadrarea acestuia într-una dintre formele de proprietate.

În egală măsură, grija pentru bunul public reprezintă un punct de interes inclusiv în materia dreptului penal, unde, deși a fost abandonată incriminarea infracțiunilor contra avutului public, totuși regăsim art. 253 alin. (3) C. pen., care stabilește limite majorate de pedeapsă în cazul infracțiunii de distrugere atunci când aceasta privește un bun din patrimoniul cultural și căreia i se adaugă infracțiunile de corupție (sau conexe) având la bază o conduită nelegală în legătură cu un bun proprietate publică.

La finele acestor rânduri, după o trecere în revistă neexhaustivă a zonelor dreptului substanțial unde se întâlnește problematica proprietății publice, direct sau tangențial, și sperând că nu am nedreptățit celelalte materii în încercarea de a cartografia sumar ipostazele proprietății publice pe scena juridică, închei având în minte imaginea lui Mark Twain spunând aproape sardonice „Cumpărați terenuri, nu se mai fabrică”, cu îndemnul la cumpărare și prețuire către titularii dreptului de proprietate, fie ea publică sau privată.

III. LAUDATIO

Prof. univ. dr. **Smaranda ANGHENI**

Încep prin a felicita conducerea Revistei Române de Jurisprudență pentru ideea de a dedica paginile articolelor și studiilor publicate în anul 2024 unei personalități de prestigiu în domeniul dreptului, care, mai bine de 60 de ani, s-a dedicat cu profesionalism, pasiune și dăruire formării atâtor generații de studenți, masteranzi, doctoranzi, magistrați, cercetători științifici etc.

Este vorba despre doamna profesor universitar doctor emerit Brândușa Ștefănescu.

Așa cum am arătat și în urmă cu 12 ani în paginile *Revistei de Drept Privat*, este un privilegiu și o bucurie să evoc personalitatea doamnei profesor Brândușa Ștefănescu, a cărei activitate profesional-științifică și publicistică o cunosc încă din anul 1979, când și eu am îmbrățișat cariera universitară la Academia de Studii Economice, unde am întâlnit-o pe doamna profesor, devenind, astfel, colege.

Doamna profesor Brândușa Ștefănescu s-a născut la data de 15 septembrie 1941 în Focșani, județul Vrancea, finalizând studiile universitare la Facultatea de Drept din București în anul 1965, cu diplomă de merit. Studiile le-a continuat și perfecționat la Centrul European Universitar din Nancy – Franța, în drept european și comunitar, obținând o diplomă în *Înalte Studii Universitare Europene* (anul 1969), iar titlul științific de doctor în drept (anul 1979) la Facultatea de Drept a Universității din București.

Personalitate de prestigiu în domeniul dreptului comerțului internațional, dreptului comercial, dreptului internațional public, dreptului afacerilor și dreptului Uniunii Europene, doamna profesor Brândușa Ștefănescu a fost în permanență prezentă atât în mediul academic, cât și în cel științific.

Înzestrată cu alese calități didactice, de cercetare și manageriale, doamna profesor **Brândușa Ștefănescu** s-a impus de-a lungul timpului prin **acuratețea științifică a cunoștințelor** transmise studenților, teoreticienilor, dar și practicienilor, **prin valoroasele lucrări publicate**, în special în domeniul dreptului comerțului internațional, care reprezintă adevărate opere științifice de referință în materie.

Personalitate de notorietate pe „scena” dreptului românesc, doamna profesor **Brândușa Ștefănescu** s-a identificat cu idealurile învățământului universitar românesc, contribuind în mod substanțial la dezvoltarea calitativă a acestuia, fiindu-i încredințate misiuni importante în cadrul autorităților statale privind învățământul superior.

Totodată, doamna profesor Brândușa Ștefănescu s-a remarcat și prin dimensiunea practică a activității sale, în calitate de arbitru la Curtea de Arbitraj Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României, încă din anul 1974, și ca judecător la Înalta Curte de Casație și Justiție – Secția comercială, începând cu anul 2004, mărturie în acest sens fiind parcursul biografic al devenirii sale profesionale.

Parcurgând toate treptele universitare, de la asistent (anul 1972) și până la profesor, doamna Brândușa Ștefănescu a format zeci de generații de studenți și, mai târziu, de masteranzi la Academia de Studii Economice – Catedra de Drept, la Facultatea de Drept a Universității din București, în cadrul Centrului European de Studii Juridice „Henri Capitant”, la Institutul Francez de Drept al Afacerilor, cu predare în limba franceză, precum și la Facultatea de Drept a Universității „Titu Maiorescu”, Facultatea de Drept a Academiei de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”, Facultatea de Drept a Universității „Gheorghe Barițiu” din Brașov, Facultatea de Drept a Universității „Valahia” din Târgoviște.

Totodată, doamna profesor Brândușa Ștefănescu a fost formator la Institutul Național al Magistraturii, precum și *visiting professor* la CNAM – Paris.

Impresionanta carieră didactică a doamnei profesor Brândușa Ștefănescu este completată cu cea de conducere științifică a tezelor de doctorat în cadrul Institutului de Studii Doctorale – ASE – București. În această calitate, doamna profesor Brândușa Ștefănescu, cu exigență și profesionalism, a coordonat cercetarea științifică a unor teze de doctorat, devenite apoi chiar lucrări de referință în domeniul respectiv.

Activitatea profesională a doamnei Brândușa Ștefănescu este marcată și de prestigioasa activitate de cercetare științifică și publicistică, recunoscută în mediul academic și, deopotrivă, în rândul practicienilor dreptului. Astfel, activitatea de cercetare științifică a doamnei Brândușa Ștefănescu a marcat începuturile devenirii sale profesionale, ocupând funcția de **cercetător științific la Institutul de Cercetări Juridice al Academiei Române**, în perioada anilor 1965–1972.

Cu seriozitatea, exigența și perseverența care o caracterizează, doamna profesor Brândușa Ștefănescu a elaborat peste 250 de lucrări (monografii, tratate, cursuri etc.) ca unic autor sau coautor, publicate în edituri și reviste de prestigiu din țară și din străinătate, dintre care exemplificăm: *Curtea de Justiție a Comunităților Europene*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1979; *Instituții de drept comercial* (coautor), Ed. Academiei, București, vol. I – 1973, vol. II – 1982; *Dreptul comerțului internațional* (coautor), Ed. Didactică, București, 1983; *Drept internațional fluvial* (coautor), Ed. Academiei, București, 1973; *Tratat de drept al comerțului internațional* (coautor), Ed. Academiei, București, vol. I – 1985, vol. II – 1987; *Dicționar juridic de comerț exterior* (coautor și coordonator), Ed. Științifică, București, 1986; *Dicționar diplomatic* (coautor), Ed. Politică, București, 1979; *Principii și forme juridice ale cooperării economice internaționale* (coautor), Ed. Academiei, București, 1979; *Mijloace pașnice de soluționare a diferendelor internaționale* (coautor), Ed. Academiei, București, 1983; *Dreptul comerțului internațional*, Ed. Universității „Babeș-Bolyai”, Cluj, 1987; *Dreptul comerțului internațional*, Ed. Universității „Dimitrie Cantemir”, București, 1993; *Elemente de drept* (coautor), Ed. Didactică și Pedagogică, București, apărută în 8 ediții, ultima în 1999; *Drept civil* (coord. și coautor), Ed. Lumina Lex, București, 2001 și 2002 (2 vol.); *Drept civil (pentru învățământul superior economic)*, Ed. Lumina Lex, București, 2002 (coord. și autor); *Dreptul comerțului internațional în documente* (coordonator), Ed. Lumina Lex, București, 2003; coautor al culegerilor de jurisprudență ale ICCJ – Secția comercială, publicate la Ed. Hamangiu în anii 2004, 2005, 2006, 2007, 2008; articole publicate în *Revista de Drept Privat* în anul 2012; autor a peste 200 de comunicări științifice prezentate la seminarii și sesiuni din țară și străinătate.

Activitatea profesional-științifică și publicistică remarcabilă a doamnei profesor Brândușa Ștefănescu, **prestigiul** de care s-a bucurat atât în rândul studenților, cât și al cadrelor didactice, **corectitudinea și seriozitatea** de care a dat dovadă, **profilul moral**, toate acestea au recomandat-o pe doamna profesor să fie desemnată în **funcții importante de decizie în domeniul dreptului, al învățământului superior**, cum ar fi: **expert al Ministerului de Justiție și al Guvernului României** în probleme juridice ale cooperării economice interstatale; **membru și șef al delegației române în comisiile de lucru** pentru elaborarea de convenții sau norme uniforme de drept material în probleme ale cooperării economice interstatale (CAER); expert pe lângă Comisia economică a Camerei Deputaților din Parlamentul României; **expert** al Comisiei economice a Senatului; expert ONU în domeniul democrației economice, statutul juridic al femeii și statutul juridic al tânărului, cu activitate în Belgia și Tunisia; **membru al Comisiei de Drept Comercial a Camerei de Comerț și Industrie a României**; **membru al comisiei pentru clauzele abuzive** a Consiliului pentru Protecția Consumatorului; **membru în Consiliul de Studii al Institutului Național de**

Dezvoltare Economică – București; **președinta Comisiei Juridice a Consiliului Național de Evaluare Academică și Acreditare** de pe lângă Parlamentul României; membru al Comisiei Instituționale din C.N.E.A.A.; expert C.N.C.S.I.S.; în perioada 1968–2009, **membru al Asociației de Drept Internațional și Relații Internaționale; membru al Asociației de Drept Internațional (I.L.A. – Londra);** membru al Asociației Oamenilor de Știință; membru al Asociației Europene de Drept Bancar și Financiar; **membru fondator al Revistei Române de Drept Comunitar; membru în colegiul științific al Revistei Române de Drept Internațional; vicepreședinte al Asociației Europene de Drept Bancar și Financiar, Secția română;** membru în consiliul științific al *Revistei Române de Arbitraj*; **membru în consiliul științific al Revistei Române de Drept Privat; membru fondator și vicepreședinte al Academiei de Științe Juridice din România, începând cu anul 2015.**

Totodată, pentru recunoașterea profesională, didactică și științifică, doamnei profesor Brândușa Ștefănescu i s-au acordat titluri onorifice, cel mai important fiind *Doctor Honoris Causa* din partea Universității „Valahia” din Târgoviște (anul 2010).

Pentru valoroasa activitate și recunoaștere în domeniul dreptului privat, doamnei Brândușa Ștefănescu i s-au acordat diplome, distincții, medalii, cum ar fi diploma și medalia acordată de Curtea de Arbitraj Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României cu prilejul împlinirii a 70 de ani de existență (2023).

În concluzie, activitatea meritorie a doamnei profesor Brândușa Ștefănescu reprezintă un model pentru toți cei care slujesc știința dreptului, performanțele sale academice și științifice fiind confirmate și de acordarea premiului Asociației Facultăților de Economie din România (A.F.E.R.) pentru întreaga activitate.

Laudatio Brândușa Ștefănescu

Conf. univ. dr. Titus **CORLĂȚEAN**
Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București
Președinte, Comisia pentru Politică Externă, Senatul României

Am privilegiul de a onora un om de o valoare excepțională, o personalitate academică de prim rang și un cercetător de renume, doamna Profesor universitar doctor Brândușa Ștefănescu, vicepreședinte al Academiei de Științe Juridice din România, o figură emblematică a gândirii juridice contemporane, care, prin rigoare, perseverență și integritate, a lăsat o amprentă profundă asupra comunității academice și a societății în ansamblu. Prin întreaga sa carieră, domnia sa a adus o contribuție fundamentală la dezvoltarea științei și la formarea generațiilor de studenți și cercetători care îi poartă amprenta intelectuală.

Nu este deloc ușor să rezumăm într-o singură prezentare vastă activitate și impactul profund pe care doamna profesor universitar doctor Brândușa Ștefănescu le-a avut atât în mediul academic, cât și în sfera cercetării. Cu o carieră ce se întinde peste 50 de ani de muncă dedicată, domnia sa și-a câștigat un loc de cinste în rândul celor mai respectați și influenți profesori și cercetători din domeniul dreptului în general, și a dreptului comerțului internațional, a dreptului comercial și a dreptului comunitar, în special.

În cele ce urmează, ne propunem să reflectăm asupra acestei remarcabile cariere, să apreciem contribuțiile sale esențiale și să subliniem impactul pe care l-a avut asupra comunității academice, asupra cercetării și, nu în ultimul rând, asupra fiecăruia dintre noi.

Începându-și cariera universitară în anul 1972 cu o pasiune de nestăvilnit pentru drept și o dorință constantă de a forma generații de profesioniști integri, doamna profesor universitar doctor Brândușa Ștefănescu a devenit cadru didactic titular la Catedra de Drept a Academiei de Studii Economice din București. În calitate de profesor universitar titular la discipline precum Dreptul comerțului internațional, Drept comercial, Dreptul afacerilor, Drept comunitar și la secția cu predare în limba franceză în cadrul Academiei mai sus menționate, precum și în calitate de șef al Catedrei de Drept și formator la Institutul Național al Magistraturii, doamna profesor universitar doctor Brândușa Ștefănescu a contribuit la formarea multor generații de economiști și a avut o serie de realizări remarcabile care au îmbogățit nu doar mediul universitar, ci și întreaga lume juridică.

Doamna profesor universitar doctor Brândușa Ștefănescu a fost un ghid și o sursă de inspirație pentru toți studenții și doctoranzii săi, stimulând constant curiozitatea intelectuală și gândirea critică. Prin prelegerile sale, caracterizate de rigoare academică și pasiune, a insuflat un spirit de excelență care va rămâne viu peste generații. Mulți dintre foștii săi studenți și doctoranzi și-au construit cariere de succes sub influența sa, purtând amprenta formării primite.

Mai presus de toate, doamna profesor universitar doctor Brândușa Ștefănescu a fost și rămâne un adevărat mentor pentru generații de studenți. Prin dedicarea sa, răbdarea și abordarea personalizată, a reușit să cultive nu doar cunoștințele juridice, ci și

valorile de integritate și responsabilitate. Mai mult decât atât, domnia sa a contribuit esențial la consolidarea valorilor academice și la menținerea standardelor de excelență în învățământul superior.

În cercetare, doamna Brândușa Ștefănescu s-a distins printr-o activitate remarcabilă, a fost un deschizător de drumuri, cu o serie de lucrări care au devenit repere esențiale în domeniul dreptului comerțului internațional, al celui comercial și al celui comunitar. Prin cărțile, articolele și studiile publicate, a adus claritate și profunzime unor subiecte complexe, influențând gândirea juridică atât în România, cât și pe plan internațional.

În perioada 1965-1972 doamna Brândușa Ștefănescu a fost repartizată la Institutul de Cercetări Juridice din București, Sectorul de Drept internațional Public și Privat, avându-i ca îndrumători pe Octavian Căpățînă, Alexandru Bolintineanu, Mihail Ghelmegeanu și Edwin Laser – mari personalități ai dreptului românesc. A parcurs un stagiul de specializare la Centrul European Universitar din Nancy, unde a luat contact și s-a familiarizat, timp de un an de zile, cu dreptul comunitar.

În anul 1974 a devenit arbitru la Curtea de Arbitraj Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României. Un moment definitoriu în cariera sa a avut loc în anul 2004, când doamna Brândușa Ștefănescu a fost numită judecător la Secția comercială a Înaltei Curți de Casație și Justiție, funcție pe care a exercitat-o până în anul 2011, reprezentând astfel o recunoaștere a contribuțiilor sale academice și juridice.

În cei peste 50 de ani de carieră, doamna profesor universitar doctor Brândușa Ștefănescu a desfășurat o activitate științifică intensă, publicând prima monografie de drept comunitar din România, respectiv *Curtea de Justiție a Comunităților Europene*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979, peste 250 de lucrări în reviste de prestigiu din țară și din străinătate, atât individual, cât și în colaborare, și susținând peste 200 de comunicări științifice la diverse seminarii, colocvii, conferințe naționale și internaționale, cum ar fi Nancy 1969, Strasbourg 1969, Bruxelles 1973, Tunis 1973, Praga 1974, Ciudad de Mexico 1975, Dakar 1978, Paris 1985, Beijing 1996, Sofia 2003 etc.

Prin articole, studii și lucrări fundamentale, a devenit un model și o sursă de inspirație în mediul academic. Fiecare realizare ascunde în spatele său munca neîntreruptă și modestia unui om devotat cunoașterii și binelui societății. Dedicarea sa neobosită pentru catedră și cercetare este o mărturie vie a angajamentului față de cunoaștere, dar și a dorinței de a împărtăși această cunoaștere cu alte persoane.

Recunoașterea performanțelor sale nu a întârziat să apară, astfel că de-a lungul carierei, a primit numeroase distincții pentru contribuțiile sale remarcabile la știința dreptului acordate de Senatul Academiei de Științe Economice București și de alte instituții de învățământ superior din țară, precum și numeroase asociații profesionale din domeniu, dar și premii, cum ar fi Premiul de Excelență al Asociației Facultăților Economice din România pentru întreaga activitate didactică și științifică și pentru contribuția la dezvoltarea învățământului economic din România; Premiul Matei Barbu Cantacuzino oferit de Revista Română de Drept Privat și de Uniunea Națională a Barourilor din România – *opera omnia* pentru întreaga activitate în domeniul dreptului privat; Premiul de Excelență pentru întreaga activitate oferit de Uniunea Juriștilor; *Doctor Honoris Causa* al Universității Valahia din Târgoviște.

Dincolo de toate realizările profesionale, doamna Brândușa Ștefănescu rămâne un om de o modestie profundă, dedicat întru totul misiunii sale de a contribui la binele comun, prin cunoaștere și responsabilitate. Este un exemplu de demnitate și integritate. În același timp, în ceea ce uneori denumim „o lume a bărbaților” doamna profesor

rămâne o femeie puternică cu convingeri puternice pe care a avut tăria să și le susțină întotdeauna cu verticalitate, și cu argumente de ținută, de nivel universitar și academic. Am cunoscut-o, am avut onoarea să o cunosc, am avut nenumărate conversații de-a lungul anilor așa că știu foarte bine ceea ce spun.

Astăzi, îi aducem un omagiu călduros doamnei profesor universitar doctor Brândușa Ștefănescu și îi mulțumim pentru tot ceea ce a oferit comunității academice, lumii juridice și fiecăruia dintre noi. Prin excelența sa profesională și valorile sale umane, doamna Brândușa Ștefănescu rămâne un model de urmat și o inspirație pentru generațiile viitoare.

Îmi exprim respectul și admirația profundă pentru un destin dedicat în întregime învățământului universitar, cercetării și practicii. Pentru contribuțiile dumneavoastră remarcabile și pentru exemplul pe care îl reprezentați, vă mulțumim și vă asigurăm de aprecierea noastră.

IV. ARGUMENTUM

Un parcurs științific cu reperatele originalității în cercetarea dreptului: profesor Brândușa Ștefănescu

A scientific journey with the landmarks of originality in legal research: Professor Brândușa Ștefănescu

Dr. Danil MATEI

I. Există un spirit „ales” în reflecția jurisprudențială.

Este elementar că dreptul, ca știință modernă, potrivit clasificării lui Piaget – un sistem de norme ale căror principii și reflecții se deosebesc de legile altor științe, cum sunt cele *nomotetice* – este o știință *socială (jurisprudența)* și *aplicată*, ca și administrarea afacerilor și pedagogia.

Dar fractura politică – inconceptibilă și inimaginabilă din punct de vedere civilizațional – între liberalismul social și economic și monocultura politică transgenică (mutantă) a unipartidismului și a planificării unice economice a făcut ca știința dreptului „normativitate și aplicare (jurisprudența)” să aducă știința dreptului la calificarea de „nomotetică”, de vreme ce ea avea să fie angajată, din 1948-1949, în cercetarea unor fenomene cu desfășurare diacronică (cu istoricitate).

Doctrina dreptului românesc, deși drumul impus ca și civilizație politică și economică era unul artificial, deșertic pentru ea, a dat ultime producții – bijuterii de tratări universitare și monografice.

Și, tocmai, într-o ramură de drept – dreptul comercial, a cărui eradicare era intratabilă: I. L. Georgescu, *Drept Comercial român*, 1946-1947; D. Gălășescu-Pyk, *Cambia și biletul la ordin*, vol. II, 1947 (900 pagini!).

După campania de epurare care a atins și învățământul superior în 1948.

Timp de câțiva ani, până la primele „emisiuni doctrinare” ale reputaților juriști formați în perioada interbelică, naufragiați în corpul de cercetători al unui institut de cercetări promovate de doctorul de Sorbonne (Ion Gheorghe Maurer, numit de biografii lui „aristocratul” sau „Burghezul”, „roșu”), inaugurat în 1953, s-au aflat într-o gestație neafectată.

Studiul introductiv (vol. I, 1956) al primului număr al Revistei „Studii și cercetări juridice”, având ca autor același insolit *Mecena*, cu toată argumentația ezitantă, inegală, relativ la perpetuitatea cerințelor și a misiunilor dreptului și la elementele sale funciare – „constantele” – a mobilizat înzestrările creatoare ale jurisconsultilor și ale exploratorilor consacrați ai fenomenului dreptului.

II. După un tratat de drept cooperatist – agricol, coordonat de un civilist de cea mai autentică factură – Zeno Oprea – după manualele universitare ale anilor '50, cu referințe obligatorii la doctrinari ruși, sfârșitul anilor '60 avea să aducă și compozițiile de eseistică de drept și de jurisprudență de factură preponderent științifică.

II.1. O serie deschisă de monografia *Răspunderea civilă* (1970), având autori pe Ion M. Anghel, Francisc Deak și Marin F. Popa.

În locul lui Emil Cioran, aveam să gustăm scepticismul și iraționalismul vitalistic al lui Giovanni Papini.

Prețioasa colecție „Idei contemporane” a Editurii Politice a început, în a doua jumătate a deceniului VII, ce a urmat „obsedantului” deceniu al anilor '50, să publice tomuri de eseistică de maximă rezonanță în gândirea occidentală.

România trăia o a doua aplecare spre Occident, după aceea de la jumătatea sec. XIX, orientare care se resimțea și în creația instituțională.

Anii '70, anii „conștiinței oficiale”, care a convenit că civilizația politico-economică a Occidentului nu este încă în declin, că aceasta poate furniza idei și practici agreabile și pentru construcția socialismului în Est și că o coabitare prudentă, controlată, cu Occidentul este o necesitate de pasaj.

Cercetător cu vocație înregistrată la Institutul de Cercetări Juridice, în anii '70 de prefaceri seducătoare ale unei modernități de o factură specifică și pentru jurisconsultii concentrați în acest institut și în cele trei facultăți de drept și, mai apoi, profesor la Academia de Studii Economice (București), unde a contribuit definitiv la reabilitarea catedrei de drept, Brândușa Ștefănescu a fost cooptată în colectivele de redactare a unor lucrări inițiatice pentru reflecția în materia „jurisprudenței” (aplicarea dreptului, nu numai „practica judiciară”).

II.2. În 1973, la Editura Academiei, avea să apară o lucrare de rang universitar în al cărei titlu – *Drept internațional fluvial*, Editura Academiei – a fost revendicată o disciplină/ramură de drept, nici până astăzi asumată într-o programă de studii a unei facultăți de drept consacrate.

Această tratare a unei ramuri de drept cu un statut insuficient configurat a fost precedată de o alta, dinaintea ei cu peste cinci decenii (1915), cu titlul *Noțiuni de drept internațional maritim și fluvial*, Ediție Adrian Bogdan Ceobanu și Constantin Ardeleanu, Editura Militară.

Statutul Dreptului internațional fluvial avea să fie reanimat de o compoziție editorială cu un titlu generos și pretențios, recentă: *Drept maritim și fluvial – Internațional și Modern*, Constantin Manea, Elena Manea, Ministerul Apărării Naționale, vol. I *Dreptul mării (Drept maritim Internațional Public)*, București, 2012.

Demn de reținut că țara noastră operează pe căi navigabile fluviale cu statut internațional, aceea a Dunării fiind de acut interes pentru mai multe state europene, astfel că circulația regulată pe această cale navigabilă a fost supravegheată timp de mai bine de opt decenii (1856-1938) de o organizație internațională, Comisia Europeană a Dunării cu sediul (Sulina) în Regatul României.

De aproape 150 de ani (1887, adoptarea Codului comercial, –?, adoptarea Codului maritim), reglementarea „navigațiunii pe râuri” (art. 511 C. com.) din materia normativă a „comerțului maritim și a navigației”, păstrată în vigoare de către Legea nr. 71/2011 de punere în aplicare a Codului civil 2009, stă într-o vitrină a rudimentelor ca izvor de drept internațional fluvial.

Legea de punere în aplicare a noului Cod civil, care, în mod neautorizat de către Constituție, a făcut denominări și abrogări extinctive de drept comercial¹, a gafat din nou impardonabil, abrogând Codul comercial 1887, cu excepția cărții a II-a „Despre comerțul maritim și despre navigație” și a câtorva texte dedicate prescripției extinctive, care au să fie abrogate „la data intrării în vigoare a Codului maritim”.

Or, lucrările la acest Cod, începute sub Ordinul Comun al Ministerului Justiției și al Ministerului Transporturilor, din 1999, au încetat după desființarea, în ianuarie 2001, a comisiei interministeriale².

¹ M. Danil, *Un recviem decent?*, ed. a III-a a Conferinței Naționale de Drept Comercial „Stanciu D. Cărpenu”, 16 noiembrie 2023, „O rezoluție, un apel, un manifest?”, în RDC nr. 2/2023, pp. 15-30.

² Pe larg, M. Voicu, *Introducere în dreptul maritim – către un Cod maritim român*, juridice.ro, Essentials, 15 noiembrie 2023.